

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ-ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ

੧- ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ?

ਹਰ ਇੱਕ ਕੌਮ ਦਾ ਆਪਣਾ ੨ ਕੈਲੰਡਰ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੀ, ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਈਸਵੀ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਆਦਿ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਕੈਲੰਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੋ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਜੰਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਕੇਵਲ ਸੰਮਤ ਹੀ ਵੱਖ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਉਹ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਦੀ ਹੁ-ਬ-ਹੁ ਨਕਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦਾਂ, ਤਿਥੀਆਂ (ਸੁਦੀਆਂ, ਵਦੀਆਂ) ਵੀ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ।

੨- ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਦੀਆਂ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਨ ਹੈ ?

ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਦਾ ਸਾਲ ਮੌਸਮੀ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਂ ਪੈਣ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਮੌਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਈਸਵੀ ਕੈਲੰਡਰ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਾਂਝਾ ਸੰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਦਾ ਸਾਲ, ਮੌਸਮੀ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਕੇਵਲ ੨੯ ਸੈਕੰਡ ਵੱਧ ਹੈ, ਜਦੋਕਿ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਤਕਰੀਬਨ ੨੦ ਮਿੰਟ ਵੱਧ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਰਕਾਂ ਕਾਰਨ ਮੌਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ ੩੩੦੦ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਾ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਨੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜੋ ਜਾਵੇਗਾ:-

ਸੰਨ	ਵੈਸਾਖੀ
੧੭੫੩	੬ ਅਪ੍ਰੈਲ
੧੭੬੯	੧੦ ਅਪ੍ਰੈਲ
੧੮੬੯	੧੨ ਅਪ੍ਰੈਲ
੧੯੬੯	੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ
੨੧੦੦	੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ

ਜੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਸਾਲ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸਾਲ ਦੇ ਬਗਬਾਰ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਵੈਸਾਖੀ ਤਕਰੀਬਨ ੧੧੦੦ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਈ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ੧੩੦੦੦ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ

ਸੰਦੇਸ਼

ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸੁਰਜਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਾਜਣਾ ਦਿਵਸ ਪੰਥਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੇ ਖਾਲਸਈ ਜਾਹੋ-ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੌਮ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ-ਹਸਤੀ ਤੇ ਪਹਿਰਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਕੌਮੀ ਪਹਿਰਾਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੌਮੀ ਦਿਨ-ਦਿਹਾਰ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਿਨ-ਦਿਹਾਰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਧਰਮ-ਕੌਮ ਦੇ ਅਲੋਗ-ਅਲੋਗ ਕੈਲੰਡਰ ਹਨ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਕੌਮੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਮੌਸਮੀ ਸਾਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਾਲ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਾਰਹਮਾਂਹ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅੰਕਤ ਬਾਰਹਮਾਂਹ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸੂਰਜੀ ਕੈਲੰਡਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੌਮ ਦੀ ਚਿਰਕੋਣੀ ਇੱਛਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ: ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਸਾਲਾਂ ਬਧੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਦੇਸੀ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਗੀਕਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤਗੀਕਾਂ ਤੇ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕਰਨੇਗੇ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਜੰਤਰੀ ਤੇ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕੁਪ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਿੱਖ ਸਟਡੀਜ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਕਤਤਰਤਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਜੰਤਰੀ ਸੰਮਤ ੫੩੧ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

18 ਮਾਰਚ 1998

ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਿੰਘ ਰਹੜਾ
ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੀ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਪ੍ਰਿਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:- ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ,
ਧਰਮ ਪੁਚਾਰ ਕਮੇਟੀ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
ਗੋਲਡਨ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰੈਸ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ), ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
ਦਸੰਬਰ 1998 : 100000

→ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ! ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਂਝ, ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਤੁਖਾਰੀ ਅਤੇ ਰੁਤੀ ਸਲੋਕ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਮੌਸਮਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :

(ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਵਿੱਚੋਂ)

ਆਸਾਵੁ ਤਪਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੀ ਰਹਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ ॥...

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠ ਮਿਲਿਆ ਰਹਿ ਨਾਹੁ ॥...

(ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਤੁਖਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ)

ਚੇਤੁ ਬਸੰਤੁ ਭਲਾ ਭਵਰ ਸੁਹਾਵੜੇ ॥

ਬਨ ਫੂਲੇ ਮੰਝ ਬਾਰਿ ਮੈ ਪਿਰੁ ਘਰੁ ਬਾਹੁੜੇ ॥...

ਵੈਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸ ਕਰੈ ॥...

ਮਾਹੁ ਜੇਠੁ ਭਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਕਿਉ ਬਿਸਰੈ ॥

ਬਲ ਤਾਪਿਹਿ ਸਰ ਭਾਰ ਸਾ ਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੈ ॥...

ਆਸਾਵੁ ਭਲਾ ਸੁਰਜੁ ਗਗਨਿ ਤਧੈ ॥

ਪੰਤੀ ਦੂਖ ਸਰੈ ਸੋਖੈ ਅਗਨਿ ਭਧੈ ॥

ਅਗਨਿ ਗੁਸੁ ਸੋਖੈ ਮਹੀਨੈ ਧੋਖੈ ਭੀ ਸੋ ਕਿਰਤੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥

ਰਖੁ ਫਿਰੈ ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੈ ਟੀਛੁ ਲਵੈ ਮੰਝ ਬਾਰੇ ॥...

ਭਾਦਉ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਜੋਬਨਿ ਪ੍ਰਹਤਾਣੀ ॥

ਜਲ ਬਲ ਨੀਰਿ ਭਰੇ ਬਹਸ ਰੁਤੇ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥...

.....
ਮੌਸਮ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ !

੩- ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਦੀ ੧੦/੧੧ ਦਿਨ ਪਿਛਾਂ ਅਤੇ ਕਦੀ ੧੮/੧੯ ਦਿਨ ਅਗਨਿ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

ਗੁਰਪੁਰਬ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਆਂ ਤਿਥਾਂ (ਸੁਦੀਆਂ/ਵਦੀਆਂ) ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਚੰਦ੍ਰਸਾਲ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਤੋਂ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਤੱਕ ਜਾਂ ਅਮਾਵਸ ਤੋਂ ਅਮਾਵਸ ਤੱਕ ਹਨ। ਪੂਰਾ ਸਾਲ ੩੫੮ ਦਿਨ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੂਰਜੀ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ੧੧ ਦਿਨ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਗੁਰਪੁਰਬ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਸੂਰਜੀ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਿਕ ੧੧ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਚੰਦ੍ਰਸਾਲ ਦਾ ਸੂਰਜੀ ਸਾਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਰ ਤੀਜੇ ਜਾਂ ਚੌਥੇ ਸਾਲ, ਚੰਦ੍ਰਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਾਲ ਚੰਦ੍ਰਸਾਲ ਵਿੱਚ ੧੩ ਮਹੀਨੇ

ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਧੂ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਲੌਂਦਾ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਜਾਂ ਮਲਮਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਲਮਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ੧੮/੧੯ ਦਿਨ ਲੇਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੧੯੯੯ ਸੰਨ ਵਿੱਚ ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਮਲਮਾਸ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵ ਚੰਦ੍ਰਸਾਲ ਵਿੱਚ ਜੇਠ ਦੇ ੨ ਮਹੀਨੇ ਹੋਣਗੇ, ਇਕ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮਲ। ਮਲਮਾਸ (ਗੰਦਾ ਮਹੀਨਾ) ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਨ ਜਾਂ ਸਮੀਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੰਦਾ।

੪- ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰਪੁਰਬ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਾਲ ਇਹ ਗੁਰਪੁਰਬ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਜਿਸ ਸਾਲ ਪੋਥੇ ਸੁਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਇੱਕ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ੧੧ ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਸਾਲ ੩੫੮ ਦਿਨ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਫਿਰ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਸਾਲ ੨ ਗੁਰਪੁਰਬ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਸਾਲ ਮਲਮਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਾਲ ਮਹੀਨਾ ਵਧਣ ਕਾਰਨ, ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ, ਸਾਲ ਦੋਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੂਰਜੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਸਦਾ ਹੀ ੨੩ ਧੰਗ (੫ ਜਨਵਰੀ) ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਨੂੰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਆਂ ਤਿਥੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੂਰਜੀ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਾਉਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਾਂਹ ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਪਹਿਲੀ ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੱਤਕ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੁਰਪੁਰਬ ਹੁਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਦੀ-ਛੋੜ ਦਿਵਸ (ਮੱਸਿਆ ਵਾਲਾ) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾ ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮਨਾਇਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਪੰਥ ਇਸ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ

ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵੈਸਾਖ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰਜੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਉੱਖੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

“ਨੋਟ : ਇਹ ਖਰੜਾ ਸੰਨ : ੧੯੦੯ ਈ: ਦਾ ਤਿਆਰ ਪਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਛਪਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਨਾ ਆਈ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਮਸਾਲਾ ਗਵਾਚ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਖਰੜਾ ਵੀ ਗਵਾਚ ਨਾ ਜਾਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਦ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸੂਬੇਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੱਕ ੧੨੬ (ਸਰਗੋਧਾ) ਤੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੀਲ (ਗੁਰਦਾਸਪਰ) ਆਦਿ ਕਈ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਾ ਤਾਰੀਖਾਂ ਆਪਣੇ ੨ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਚੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਥੇ ਮੰਗੀਆਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਜੜੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਖਰੜਾ ਛਪਵਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।”

ਗੁਰਪੁਰਬ ਨਿਰਣਯ -

ਸ: ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ, ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੨

“ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਹੁਣ ਤਕ ਸੁਦੀ ਵਦੀ ਦੀਆਂ ਬਿੱਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਘਾਟੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਅਸਲੀ ਤਗੀਕ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਪਿਛਾਂਹ ਕਰ ਕੇ ਮਨਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਝਵੀਂ ਰੁੱਤ ਤੇ ਬਿੱਤ ਸੂਰਜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਭਾਰੀ ਘਾਟ ਹੁਣ ਤਕ ਇਹ ਪੈਂਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿੱਤਾਂ ਦੇ ਚਿਢੁਕੇਪਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਤਗੀਕਾਂ ਚੇਤੇ ਰਹਿਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੱਖੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਝਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਥਾਂ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾਂ, ਮੱਸਿਆ, ਪੁੰਨਿਆ ਦਾ ਸ਼ਹਰਾਲੂ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦਿਹਾੜੇ ਸੂਰਜ/ਚੰਦ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇ-ਮਲੂਮੇ ਹੀ ਮੁੜ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਸੱਭੇ ਦਿਨ ਹੀ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਵਧੀਕ ਪਿਆਰੇ ਲਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਸੰਬੰਧ ਬਣਿਆਂ। ਸਿੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਸਤੇ ਚਾਉ-ਮਲ੍ਹਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਸੁਰੱਜਾ ਤਗੀਕਾ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਬੱਝਵੀਂ ਤਗੀਕਾਂ ‘ਤੇ

ਮਨਾਇਆ ਜਾਇਆ ਕਰਨ।”

ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਟੀਕ-

ਪ੍ਰਵੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਡੀ. ਲਿਟ. (੧੯੮੮)

“ਬਿੱਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਪੁਰ ਚੰਦ੍ਰ-ਵਰਖ ੩੫੮ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਏੜ-ਗੋੜ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੂਰਜ-ਵਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ (ਤਗੀਖਾਂ) ੩੬੫-੬੬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਫਰਕ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਤਿਉਹਾਰ ਇਕ ਸਾਲ ਅੰਦਰ ਦੇ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਸਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਘਾਟ ਅਕਸਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ, ਅਨੇਕ ਸਿਆਣੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਾਰੇ ਸੂਰਜ-ਸੰਮਤ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਪੁਰ ਮਨਾਈ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਖੀ ਸਭਾ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਗਹੁ ਨਾਲ ਬਿਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਦੋ-ਟੁੱਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਅੱਗੇ ਲਈ ਝਗੜੇ-ਸ਼ਮੇਲੇ ਮਿਟ ਜਾਣ ਤੇ ਸਹੀ-ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਸੌਖੀ ਪ੍ਰਾਪਟੀ ਪੈ ਜਾਵੇ।”

ਗੁਰ-ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ -

ਸੰਪਾਦਕ: ਸ: ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਗੈਸਰਚ ਸਕਾਲਰ ਸ੍ਰੋਤ: ਕਮੇਟੀ / ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ: ਸਿੱਖ ਇਸਿਹਾਸ ਗੈਸਰਚ ਬੋਰਡ (ਸੋਮਲੀ ਗੁ: ਪ: ਕਮੇਟੀ) ਅਪੈਲ, ੧੯੭੨।

੫- ਜੋ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਇਸ ਜੰਤਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ ?

ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਸਿੱਖ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ :

(ੳ) ਸਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚੇਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਅ) ਇਹ ਮੌਸਮੀ ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਮੌਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣਗੇ। ਬਿਕਮੀ ਸੰਮਤ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਨਿਸਚਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ੩੧ ਜਾਂ ੩੨ ਦਿਨ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ੨੯ ਜਾਂ ੩੦ ਦਿਨ ਦੇ। ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅੰਦਰਤਾ ਦਾ ਦਿਨ ਕੱਢਣ ਲਈ ਬੜੇ ਪੇਚੀਦਾ ਤਗੀਕਾਂ 'ਤੇ

ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਨੂੰ ਜੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਛਪਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਦੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਾਰੀਖ (ਅੰਗੱਭਤਾ) ਹਰ ਸਾਲ ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਸੇ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਹ ਅੰਗੱਭਤਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਤਰੀਆਂ ਉਡੀਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(੯) ਇਹ ਕੈਲੰਡਰ ਬੜਾ ਸਰਲ ਹੈ। ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

ਚੇਤ ੩੧, ਵੈਸਾਖ ੩੧, ਜੇਠ ੩੧, ਹਾੜ ੩੧, ਸਾਵਣ ੩੧, ਭਾਦੋਂ ੩੦, ਅੱਸੂ ੩੦, ਕੱਤਕ ੩੦, ਮੱਘਰ ੩੦, ਪੋਹ ੩੦, ਮਾਘ ੩੦, ਫੁੱਗਣ ੩੦ ਸਾਧਾਰਨ ਸਾਲ ਵਿੱਚ, ਪਰ ੩੧ ਜਿਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਫਰਵਰੀ ੨੯ ਦਿਨ ਦੀ ਹੋਵੇ (ਲੀਪ ਦਾ ਸਾਲ)।

ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਅੰਗੱਭਤਾ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਦਾ ਲਈ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ :

ਚੇਤ ੧੪ ਮਾਰਚ, ਵੈਸਾਖ ੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ, ਜੇਠ ੧੫ ਮਈ, ਹਾੜ ੧੫ ਜੂਨ, ਸਾਵਣ ੧੬ ਜੁਲਾਈ, ਭਾਦੋਂ ੧੬ ਅਗਸਤ, ਅੱਸੂ ੧੫ ਸਤੰਬਰ, ਕੱਤਕ ੧੫ ਅਕਤੂਬਰ, ਮੱਘਰ ੧੪ ਨਵੰਬਰ, ਪੋਹ ੧੪ ਦਸੰਬਰ, ਮਾਘ ੧੩ ਜਨਵਰੀ, ਫੁੱਗਣ ੧੨ ਫਰਵਰੀ।

ਉਪਰਕਤ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਰੀਖ ਹਰ ਸਾਲ ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਉਸੇ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਆਵੇਗੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ੨੩ ਪੋਹ ਦਾ ਦਿਨ ਸਦਾ ਹੀ ੫ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੇਵਲ ਜਦੋਂ ਲੀਪ ਦਾ ਸਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ੧ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ੧੩ ਮਾਰਚ ਦੀਆਂ ਫੁੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਸਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਫਰਕ ਹੋਵੇਗਾ।

(੧੦) ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਏ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੀਪ ਦੇ ਸਾਲ ਦਾ ਵਾਪੂ ਦਿਨ ਸਾਲ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵੱਗਣ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਹੈ।

੯- ਵੀ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਗੁਰਪੁਰਬ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਹੀ ਦਿਨ ਲੱਭ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸਚਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ

ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਆਧਾਰ ਤਿੱਥੀ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸੇ ਤਿੱਥੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜੋ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਦੇਸੀ ਮਹੀਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਜੰਤਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

੧- ਕੀ ਪੁਰਨਮਾਸੀ ਅਤੇ ਮੱਸਿਆ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਧਰਤੀ ਦੁਆਲੇ ਪ੍ਰਮਦਾ ਹੋਇਆ ਚੰਦ੍ਰ ਜਦ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਰਨਮਾਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੱਸਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

੨. ਸੰਗ੍ਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਸੰਗ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੂਰਜ ਇਕ ਰਾਸ਼ੀ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅਗਲੀ ਰਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਸੰਗ੍ਰਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਮਾਹ ਅੰਗੱਭਤਾ (ਸੰਗ੍ਰਾਂ-ਦਾਂ) ਦਾ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ 'ਅੰਗੱਭਤਾ' ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਾਰੀਖ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਅੰਗੋਜੀ ਕੈਲੰਡਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਰੀਖਾਂ (ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ) ਸੰਗ੍ਰਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਰਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਉਣ ਕਾਰਨ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹੀਨਾ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

੩. ਕੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਜੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਂਗਾਂ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸਾਲ ਮੌਸਮੀ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਮੌਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੌਲੀ ੨ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਲੰਡਰ ਮੌਸਮੀ ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਪੰਚਾਂਗ ਕਰਤਾ ਤਾਂ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਗ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਇਨ ਸੰਗ੍ਰਾਂ-ਦਾਂ

(ਮੌਸਮੀ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ) ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੰਚਾਂਗ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗ੍ਰਾਂ-ਦਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ।

੧੦. ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨਵੀਨ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਜੇ ਕਦੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਕੈਲੰਡਰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਸੋਧ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਜੂਲੀਐਸ ਸੀਜ਼ਰ ਨੇ ਚੰਦਰ ਸਾਲ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜੀ ਸਾਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੈਲੰਡਰ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ੧੨੯ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਮੌਸਮੀ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਸੋਧ ਪੇਪ ਗ੍ਰੇਗਰੀ ਨੇ ੧੪੮੨ ਈ: ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੌਸਮੀ ਸਾਲ ਦੀ ਸੁਧੀ ਲੰਬਾਈ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜੋ ਸਾਂਝਾ ਸੰਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਪੋਪ ਗ੍ਰੇਗਰੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰੇ ਹੋਏ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੈ। ੧੯੯੦-੯੯ ਈ: ਵਾਲੇ ਦਾ ਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਚਾਂਗ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੂਰਜ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗਣਿਤ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ, ਨਵੀਨ ਗਣਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਚਾਂਗ ਬਨਾਉਣੇ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਚਾਂਗਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੰਗ੍ਰਾਂ-ਦਾਂ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣ ਰਹੇ ਪੰਚਾਂਗਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗ੍ਰਾਂ-ਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਫਰਕ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸ਼ਾਕਾ ਕੈਲੰਡਰ ੧੯੫੧ ਈ: ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੰਗ੍ਰਾਂ-ਦਾਂ ਵੀ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ੧੯੫੧ ਈ: ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨਾਲੋਂ ਜਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਲ ਵੀ ਮੌਸਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਪੰਚਾਂਗਾਂ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਕਾਲਮ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਚਾਂਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਜਦਾ ਕਾਲਮ ਲਗਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨਾਲੋਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਅੰਗੱਭਤਾ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਸ਼ਾਕਾ ਸੰਮਤ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਵੱਖ ਹੀ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੰਗ੍ਰਾਂ-ਦਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ।

੧੧. ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਦੀ ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ?
 ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਦੀਆਲੀ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਦੀਵਾਲੀ ਕੱਤਕ ਦੀ ਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪੁਰਨਮਾਸੀ ਜਾਂ ਅਮਾਵਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕੱਤਕ ਮਹੀਨੇ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦਕਿ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਕੱਤਕ ਮਹੀਨਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਕੱਤਕ ਅਮਾਵਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੱਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਮੱਸਿਆ (ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਦੀ) ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸਾਲ ਇਹ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸਾਲ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਾਲ ਦੀਵਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਲੌਂਦ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਮਲਮਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਜੰਤਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਗੀਬਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ੩੦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੋਮਿਆਂ 'ਚੋਂ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੱਥੀਆਂ, ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤਾਗੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਮੰਨਦਯੋਗ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ, ਜੋ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਲਾਗੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ ਮੰਨ ਕੇ, ਅੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਈਸਵੀ ਸੰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ) ਦੀਆਂ ਤਾਗੀਬਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਕੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਜੰਤਰੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣਾਂ :

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ :

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਕੱਢਣ ਲਈ ਗਣਿਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦਿਵਸ = ਅੱਸੂ ਵਦੀ ੧੦, ੧੫੯੯ ਬਿ:

= ੮ ਅੱਸੂ ੧੫੯੯ ਬਿ:

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਯੂ = ੨ ਦਿਨ ੫ ਮਹੀਨੇ ੨੦ ਸਾਲ
 ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਤਾਗੀਬ ਵਿੱਚੋਂ ਆਯੂ ਘਟਾਉਣ 'ਤੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ = ਪਹਿਲੀ ਵੈਸਾਖ ੧੫੨੯ ਬਿ:
 (ਵੈਸਾਖੀ ਜਾਂ ਵਸੋਆ)

ਪਹਿਲੀ ਵੈਸਾਖ ੧੫੨੯ ਬਿ: ਨੂੰ ਪੁਰਨਮਾਸੀ ਵੀ ਸੀ।
 ਅਸੀਂ ਆਯੂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤਾਗੀਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਾਗੀਬਾਂ ਅਤੇ ਤਿੱਥੀਆਂ ਨੂੰ।
 ਹੁਣ ਪਹਿਲੀ ਵੈਸਾਖ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ੧੬੬੯ ਸਾਂਝੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਵੈਸਾਖ ਮੁਤਾਬਿਕ ੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਕੱਤਕ ਪੁਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਪੰਥਰ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਵਲ ਇਹ ਗੁਰਪੁਰਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਤੱਕ ਕੱਤਕ ਪੁਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਪੰਥ ਇਸ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵੈਸਾਖ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦਿਵਸ :

ਅੱਸੂ ਵਦੀ ੧੦, ੧੫੯੯ ਬਿ:
 ੮ ਅੱਸੂ, ੧੫੯੯ ਬਿ:

ਨਵੇਂ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਵਿੱਚ ੮ ਅੱਸੂ = ੨੨ ਸਤੰਬਰ
 ਜੰਤਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ੮ ਅੱਸੂ / ੨੨ ਸਤੰਬਰ
 ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਵਿੱਚ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਤਾ ਦੇ ਦਿਨ ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਦੀਆਂ ਤਾਗੀਬਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਸਚਿਤ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ੮ ਅੱਸੂ ਸਦਾ ੨੨ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤਾਗੀਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਾਗੀਬਾਂ ਨੂੰ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ :

ਪੋਰ ਸੁਦੀ ੨, ੧੭੨੩ ਬਿ:

੨੩ ਪੋਰ, ੧੭੨੩ ਬਿ:

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਵਿੱਚ ੨੩ ਪੋਰ ਸਦਾ ੫ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਗੀਬਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਤਿਉਹਾਰ

ਜਿਹੜੇ ਸਥਾਨਿਕ ਤਿਉਹਾਰ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਾਏ ਜਾਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਦੀਆਂ ਤਾਗੀਬਾਂ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਮਾਪੀ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ।

ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟ :

੧੬੬੭ ਈ: ਵਿੱਚ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਪਹਿਲੀ ਚੇਤ ਨੂੰ ਸੀ ਅਤੇ ੧੬੬੮ ਸਾਂਝੇ ਸੰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਚੇਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਰੁੱਤ ਦਾ ਅੰਤ ਕਦੀ ੧੦/੧੧ ਦਿਨ ਪਿਛਾਂਹ ਅਤੇ ਕਦੀ ੧੮/੧੬ ਦਿਨ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਜੰਤਰੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਪਹਿਲੀ ਚੇਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ੧੪ ਮਾਰਚ, ਜੋ ਕਿ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਦਿਵਸ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਅੰਤ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਦਿਵਸ ਪਹਿਲੀ ਚੇਤ ਨੂੰ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਟੂਧੂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਦੇ ਸਾਲ ਦਾ ਅੰਤ :

ਇਸ ਜੰਤਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਦਾ ਅੰਤ ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਬਾਰ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਰੁਤੀ ਸਲੋਕ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਕੂਲ ਹੱਦਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਵੈਸਾਖ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ ਵੈਸਾਖ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ੧੨ਵਾਂ ਚੇਤ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੰਮਤ ਉਸੇ ਤਾਗੀਬ ਤੋਂ ਅੰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਾਗੀਬ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਹੋਵੇ। ਜੜਰਤ ਈਸਾ ਦਾ ਜਨਮ ੨੫ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਈਸਵੀ ਸੰਨ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੁਰੇਵਾਲ)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ	ਪ੍ਰਕਾਸ਼	ਗੁਰਿਆਈ	ਜੋਤੀ ਜੋਤ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ	੧ ਵੈਸਾਖ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ	ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੌ	੮ ਅੱਸੂ 22 ਸਤੰਬਰ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ	੫ ਵੈਸਾਖ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ	੪ ਅੱਸੂ 18 ਸਤੰਬਰ	੩ ਵੈਸਾਖ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ	੯ ਜੇਠ 23 ਮਈ	੩ ਵੈਸਾਖ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ	੨ ਅੱਸੂ 16 ਸਤੰਬਰ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ	੨੫ ਅੱਸੂ ੯ ਅਕਤੂਬਰ	੨ ਅੱਸੂ 16 ਸਤੰਬਰ	੨ ਅੱਸੂ 16 ਸਤੰਬਰ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ	੧੬ ਵੈਸਾਖ ੨ ਮਈ	੨ ਅੱਸੂ 16 ਸਤੰਬਰ	੨ ਹਾੜ 16 ਜੂਨ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ	੨੧ ਹਾੜ ੫ ਜੁਲਾਈ	੨੮ ਜੇਠ 11 ਜੂਨ	੬ ਚੇਤ 19 ਮਾਰਚ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਏ ਜੀ	੧੬ ਮਾਘ 31 ਜਨਵਰੀ	੧ ਚੇਤ 14 ਮਾਰਚ	੬ ਕੱਤਕ 20 ਅਕਤੂਬਰ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ	੮ ਸਾਵਣ 23 ਜੁਲਾਈ	੬ ਕੱਤਕ 20 ਅਕਤੂਬਰ	੩ ਵੈਸਾਖ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ	੫ ਵੈਸਾਖ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ	੩ ਵੈਸਾਖ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ	੧੧ ਮੱਘਰ 24 ਨਵੰਬਰ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ	੨੩ ਪੋਹ ੫ ਜਨਵਰੀ	੧੧ ਮੱਘਰ 24 ਨਵੰਬਰ	੭ ਕੱਤਕ 21 ਅਕਤੂਬਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ	ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦਿਵਸ ੧੫ ਭਾਦੋਂ/ 30 ਅਗਸਤ	ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ੧੨ ਭਾਦੋਂ/ 1 ਸਤੰਬਰ	ਗੁਰਿਆਈ ੬ ਕੱਤਕ/ 20 ਅਕਤੂਬਰ
--------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	--------------------------------

ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

'ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਪਤ: ਕਮੇਟੀ) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਤੇ ਖੋਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਬੰਧੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਇਹ ਪਰਚਾ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅਨਾਮੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੜਾਨਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਖਾਲਸਈ ਵਿਵੇਚਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸਫਲ ਪੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 'ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਦੇਣ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ-ਕਲੁਕ ਇਸ ਦੀ ਛਪਣ ਗਿਣਤੀ 80000 (ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਛਾਪਾਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੈਸ (ਗੋਲਡਨ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰੈਸ) 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਖੁਦ ਭੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣੋਂ ਤੇ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਸੱਜਣਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੇ ਸਨੋਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਪ੍ਰੈਰਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਮੈਂਬਰ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪਰਚਾ ਹਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪੁੱਂਚੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਸ ਪਰਚੇ ਦਾ ਚੰਦਾ ਲਾਗਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਚੰਦੇ ਦੀ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਐਡਰੋਸ ਐਡੋਸ਼ਨਲ ਸਕੱਤਰ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ), ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਤੇ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ।

੧. ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ (ਦੇਸ਼)	20/-	੨. ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ (ਪ੍ਰਦੇਸ਼)	400/-
੩. ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ (ਦੇਸ਼)	200/-	੪. ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ (ਪ੍ਰਦੇਸ਼)	4000/-

ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਪਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜੰਤੀਆਂ ਵਿਚ ੩੧ ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੯ ਤੱਕ ਦੇਸੀ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਗੀਖਾਂ (ਪਵਿਸਟੇ) ਬਿਕਾਰੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੯ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬਿਕਾਰੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਉਨਤਾਈਆਂ ਕਾਰਨ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਮੌਸਮੀ ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਕੂਲ ਰਿਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ੩੧ ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਬਿਕਾਰੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ੧੭ ਪੋਹ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੯ ਨੂੰ ੧੮ ਪੋਹ। ੩੧ ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਬਿਕਾਰੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ੧੬ ਪੋਹ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੦ ਨੂੰ ੧੭ ਪੋਹ। ਸੰਨ ੨੧੦੦/੨੧੦੧ ਵਿਚ ੩੧ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਬਿਕਾਰੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ੧੫ ਪੋਹ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੦ ਨੂੰ ੧੬ ਪੋਹ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੦ ਨੂੰ ੧੭ ਪੋਹ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਬਿਕਾਰੀ ਕੈਲੰਡਰ, ਜੋ ਮੌਸਮੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਾਲੀਆਂ ਹੀ ਤਾਗੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਰੱਖਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਤਨਾਂ ਖਲਜਗਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬਿਕਾਰੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ੧੯੯੯/੨੦੦੦ ਸੰਨ ੫੩੦/੫੩੧ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਜੰਤੀ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਬਿਕਾਰੀ ਸੋਚ ਦੇ ਚੱਕਰ ਚੰਗਿਲ ਕੇ ਪਾਠਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜਾਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨਗੇ।